

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU VALSTYBĖS VAIKO TEISIŲ IR ĮVAIKINIMO TARNYBAI ORGANIZUOJANT KONKURSA Į VYRIAUSIOJO SPECIALISTO PAREIGAS TYRIMO

2019 m. liepos 29 d. Nr. (19)SN-116)SP-84
Vilnius

2019 m. birželio 10 d. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau ir – Tarnyba) gautas pareiškėjo I. D.¹ (toliau – Pareiškėjas) skundas dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu darbo santykių srityje. Pareiškėjas pažymi, kad Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Vaiko teisių tarnyba) organizuoja konkursus į vyriausiųjų specialistų (karjeros valstybės tarnautojų) pareigas. Pareiškėjo skunde minimas 2019 m. birželio 7 d. Valstybės tarnybos portale Vaiko teisių tarnybos paskelbtas skelbimas apie vykdomą konkursą į Klaipėdos apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus vyriausiojo specialisto (toliau – vyriausiasis specialistas) pareigas. Šiame skelbime numatyta, kad kandidatai į vyriausiojo specialisto pareigas turi atitikti vyriausiojo specialisto pareigybės aprašyme numatytus specialiuosius reikalavimus, tarp kurių yra ir reikalavimas „turėti vairuotojo pažymėjimą, suteikiantį teisę vairuoti B kategorijos transporto priemonės“ (šio aprašymo 4.7 p.). Pareiškėjas atkreipia dėmesį, kad šis specialusis reikalavimas taikomas ir kitose savivaldybėse paskelbtuose vyriausiojo specialisto funkcijas vykdysiančių specialistų atrankos konkursuose (Vilniaus rajono, Marijampolės savivaldybėse ir kt.). Pareiškėjas pažymi, jog dėl negalios neturi ir negali įgyti vairuotojo pažymėjimo, suteikiančio teisę vairuoti B kategorijos transporto priemonės. Kadangi Pareiškėjas neatitinka vyriausiojo specialisto pareigybės aprašymo 4.7 punkte numatyto specialiojo reikalavimo, o konkurso aprašyme nenumatyta išlygų, jog dėl negalios šio specialiojo reikalavimo negalintiems atitikti asmenims sudaromos sąlygos dalyvauti konkurse, Pareiškėjas mano, jog dėl Vaiko teisių tarnybos organizuojamo konkurso sąlygų jis ir kiti negalią turintys asmenys yra diskriminuojami negalios pagrindu.

¹ Pareiškėjo vardas ir pavardė Tarnybai žinomi.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Agneta Skardžiuvienė, vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 2 dalimi, 2019 m. birželio 25 d. raštu Nr. (19)SN-116)S-434 kreipėsi į Vaiko teisių tarnybos direktorę prašydama pateikti motyvuotus paaiškinimus ir atsakyti į klausimus:

1. Dėl kokių priežasčių vyriausiojo specialisto pareigybės aprašymo 4.7 punkte numatytas specialusis reikalavimas „turėti vairuotojo pažymėjimą, suteikiantį teisę vairuoti B kategorijos transporto priemonės“; kaip šis reikalavimas susijęs su vyriausiojo specialisto pareigybės paskirtimi bei vyriausiojo specialisto vykdomomis funkcijomis specialiojoje – vaiko teisių apsaugos – veiklos srityje?

2. Ar asmenims, kurie dėl negalios (ar kitų objektyvių priežasčių) negali įgyti vairuotojo pažymėjimo, suteikiančio teisę vairuoti B kategorijos transporto priemonės, sudaromos galimybės dalyvauti vyriausiojo specialisto konkurse? Jei taip, kodėl tokia galimybė nėra aprašyta konkurso sąlygose?

Taip pat paprašyta pateikti kitą su tyrimo esme susijusią reikšmingą informaciją bei įrodymus.

Lygių galimybių kontrolierius

n u s t a t ė:

2019 m. liepos 4 d. Tarnyboje gautame 2019 m. liepos 1 d. Vaiko teisių tarnybos rašte „Dėl informacijos pateikimo“ Nr. S-2169 nurodoma, jog Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 8 str. 3 dalyje nustatyta, kad valstybės tarnautojų pareigybės aprašomos ir vertinamos vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės tvirtinama Valstybės tarnautojų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodika. Valstybės tarnybos įstatymo 8 str. 4 d. 1 punkte nustatyta, kad valstybės tarnautojų pareigybių aprašymus ir pareigybių sąrašus tvirtina valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose – valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų vadovai. Valstybės tarnautojų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1176 (toliau – Metodika), 4 punktas nustato, kad Metodikos 3 punkte „nurodyti asmenys <....> rengdami valstybės tarnautojų pareigybių aprašymus, turi įvertinti teisės aktuose nustatytus <....> padalinio uždavinius, funkcijas, numatomų valstybės tarnautojui nustatytų funkcijų sudėtingumą ir jų atlikimo savarankiškumą“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta). Metodikos 10 punkte nustatoma, kad, „atsižvelgiant į pareigybės paskirtį, bendrąsias ir / ar specialiąsias veiklos sritis ir funkcijas, nustatomi specialieji reikalavimai, kuriuos turi atitikti šias pareigas einantys valstybės tarnautojai“. Metodikos

10.6 papunktyje nurodyta, kad „kiti specialieji reikalavimai – <....> dokumentas, patvirtinantis teisę vairuoti <....> ar valdyti atitinkama kelių <....> transporto priemonę <....> – pareigybės aprašyme nustatomi, atsižvelgiant į pareigybės aprašyme nustatytas veiklos sritis ir funkcijas“.

Vaiko teisių tarnybos vyriausiųjų specialistų (karjeros valstybės tarnautojų) veiklą reglamentuoja specialusis Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (toliau – Įstatymas). Vaiko teisių tarnybos vyriausiųjų specialistų pareigybės skirtos užtikrinti vaiko teisių ir interesų gynimą ir apsaugą visą parą visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Į pranešimus apie galimus vaiko teisių pažeidimus privaloma reaguoti nedelsiant. Įstatymo 36 str. 1 dalyje nustatyta, kokių veiksmų privalo imtis Vaiko teisių tarnybos „vyriausieji specialistai, gavę pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą – susitinka su vaiku, užsitikrindamas galimybę pabendrauti su juo be apribojimų, <....> įvertina vaiko gyvenamąją ir (ar) socialinę aplinką“. Įstatymo 36 str. 2 dalyje nustatyta, kad Vaiko teisių tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, reaguodamas į pranešimą apie galimą smurto prieš vaiką naudojimą, galimai kilusį pavojų vaiko fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei ar vaiko buvimą jam nesaugioje aplinkoje, šio straipsnio 1 dalyje nurodytus veiksmus pradeda atlikti pranešimo davimo dieną, tačiau ne vėliau kaip per 6 valandas nuo pranešimo gavimo momento. Šio straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad Vaiko teisių tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, gavę pranešimą iš policijos pareigūnų apie vaiko buvimą jam nesaugioje aplinkoje, atvyksta į įvykio vietą ne vėliau kaip per vieną valandą nuo pranešimo gavimo. Nuvykę į įvykio vietą, įvertinę vaiko situaciją, socialinės aplinkos rizikos veiksnius bei veiksnius, susijusius su vaiko tėvais ar kitais vaiko atstovais pagal įstatymą, jeigu jie kelia realų pavojų vaiko saugumui, sveikatai ir gyvybei, arba nustatę, kad vaiko tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą nesiima reikiamų veiksmų vaiko saugumui užtikrinti ir taip sudaro galimybę atsirasti grėsmei vaiko sveikatai ar gyvybei, ir nustatę antrąją grėsmės vaikui lygį, Vaiko teisių tarnybos vyriausieji specialistai nedelsdami paima vaiką iš jam nesaugios aplinkos (Įstatymo 40 str. 1 dalis) ir nuveža į saugią aplinką (pas artimais ryšiais su vaiku susijusius asmenis ar budinčius globėjus, ar į globos instituciją). Norėdami užtikrinti šių veiksmų atlikimą visą parą visoje Lietuvos teritorijoje per įstatymo nustatytus terminus, vaiko teisių apsaugos specialistai privalo būti mobilūs, t. y. turėti galimybę bet kuriuo paros metu nuvykti į bet kurią Lietuvos vietą. Vaiko teisių tarnyba šioms funkcijoms atlikti Vaiko teisių tarnybos vyriausiems specialistams skiria tarnybinius lengvuosius automobilius. Mobilumo prasme vaiko teisių apsaugos specialistų darbą galima būtų prilyginti policijos pareigūnų arba priešgaisrinės apsaugos pareigūnų darbui. Vaiko teisių tarnybos pareigybių sąrašė nėra patvirtintų vairuotojų dirbti Vaiko teisių tarnybos teritoriniuose

skyriuose pareigybių. Vaiko teisių tarnybos nuomone, tokių pareigybių įsteigimas nepagrįstai padidintų valstybės biudžeto išlaidas (nes darbas vyksta visą parą), skiriamas vaiko teisių apsaugai.

Vaiko teisių tarnyba pripažįsta, kad asmenims, kurie dėl negalios (ar kitų objektyvių priežasčių) negali įgyti vairuotojo pažymėjimo, nesudaro galimybių dalyvauti Vaiko teisių tarnybos vyriausiųjų specialistų konkursuose atsižvelgdama į vaiko teisių apsaugos specialistų atliekamas funkcijas, reglamentuotas Įstatyme. Vaiko teisių tarnybos nuomone, reikalavimas turėti vairuotojo pažymėjimą, suteikiantį teisę vairuoti B kategorijos transporto priemones, dėl Vaiko teisių tarnybos vyriausiųjų specialistų vykdomos veiklos pobūdžio (dėl prievolės vykti į vaiko buvimo vietą, įvertinti situaciją, esant realiam pavojui vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei, skubiai paimti vaiką iš jam nesaugios aplinkos ir nuvežti į saugią aplinką) nėra diskriminacinio pobūdžio reikalavimas ir yra esminis bei lemiamas reikalavimas, be kurio Vaiko teisių tarnybos vyriausieji specialistai negalėtų atlikti darbo funkcijų ir laiku užtikrinti vaiko teisių gynimą ir apsaugą.

Papildomai nurodoma, kad kitiems Vaiko teisių tarnybos specialistams (pagal jų pareigybės aprašymus), kurių funkcijos nesusiję su vykimu į šeimas ir / arba globos institucijas, nėra keliamas reikalavimas turėti vairuotojo pažymėjimą.

Lygių galimybių kontrolierius

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Vaiko teisių tarnyba, organizuodama konkursus į Vaiko teisių tarnybos vyriausiųjų specialistų pareigas, nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 d. 1 bei 9 punktų nuostatų, pagal kurias, įgyvendindamas lygias galimybes, darbdavys, neatsižvelgdamas į lytį, rasę, tautybę, pilietybę, kalbą, kilmę, socialinę padėtį, tikėjimą, įsitikinimus ar pažiūras, amžių, lytinę orientaciją, negalią, etninę priklausomybę, religiją, privalo, priimdamas į darbą, į valstybės tarnybą, taikyti vienodus atrankos kriterijus ir sąlygas; taip pat imtis tinkamų priemonių, kad neįgaliesiems būtų sudarytos sąlygos gauti darbą, dirbti, siekti karjeros arba mokytis, įskaitant tinkamą patalpų pritaikymą, jeigu dėl tokių priemonių nebus neproporcingai apsunkinamos darbdavio pareigos.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija), kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos

šalys, draudžia bet kokį diskriminavimą dėl neįgalumo ir garantuoja neįgaliesiems vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis).

Pagal Konvencijos 27 straipsnio nuostatas, valstybės, Konvencijos šalys, pripažįsta neįgaliųjų teisę į darbą lygiai su kitais asmenimis; ši teisė apima teisę į galimybę užsidirbti pragyvenimui iš laisvai pasirinkto darbo ar iš laisvai priimto darbo pasiūlymo darbo rinkoje ir darbo aplinkoje, kuri yra atvira, tinkama visiems ir prieinama neįgaliesiems. Valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina ir skatina įgyvendinti teisę į darbą, įskaitant teisę į darbą tų asmenų, kurie tampa neįgalūs dirbdami, imdamosi atitinkamų priemonių, įskaitant ir teisės aktų priėmimą, kuriomis *inter alia* būtų:

- uždrausta diskriminacija dėl neįgalumo visais klausimais, susijusiais su visomis užimtumo formomis, įskaitant įdarbinimo sąlygas, priėmimą į darbą ir darbą, darbo išsaugojimą, kilimą tarnyboje ir saugias ir sveikas darbo sąlygas (a punktas);

- lygiai su kitais asmenimis ginamos neįgaliųjų teisės į teisingas ir palankias darbo sąlygas, įskaitant lygias galimybes ir vienodą atlyginimą už tokios pat vertės darbą, saugias ir sveikas darbo sąlygas, įskaitant apsaugą nuo priekabiavimo ir skundų patenkinimą (b punktas);

- užtikrinta, kad neįgaliesiems darbo vietoje būtų tinkamai pritaikytos sąlygos (i punktas).

Europos Sąjungos Tarybos 2000 m. lapkričio 27 d. direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus, 5 straipsnyje nustatyta, jog, siekiant garantuoti, kad neįgaliųjų atžvilgiu būtų laikomasi vienodo požiūrio principo, jiems įrengiamos tinkamos sąlygos. Tai reiškia, kad, prireikus, konkrečiu atveju darbdaviai imasi tinkamų priemonių, kad neįgaliajam būtų sudarytos sąlygos gauti darbą, dirbti, kilti tarnyboje arba mokytis, nebent dėl tokių priemonių būtų neproporcingai apsunkinamos darbdavio pareigos. Pareigos nėra neproporcingai apsunkinamos, jei jam pakankamai atlyginama konkrečios valstybės narės neįgalumo politikos srityje numatytais priemonėmis. Direktyvos preambulės 20 punkte nustatyta, kad turėtų būti imtasi reikiamų priemonių, t. y., veiksmingų ir praktinių priemonių, skirtų darbo vietai neįgaliesiems paruošti, pavyzdžiui, pritaikyti patalpas ir įrengimus, nustatyti darbo laiko modelius, paskirstyti užduotis, organizuoti mokymą arba aprūpinti integracijos ištekliais. Norint nustatyti, ar dėl minėtų priemonių bus netinkamai pasiskirstyta pareigomis, reikėtų ypač atsižvelgti į finansinius ir kitus susijusius kaštus, į organizacijos arba įmonės dydį ir finansinius išteklius bei į galimybę gauti valstybės finansavimą ar kitos rūšies pagalbą (Preambulės 21 p.).

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas taip pat konstatavo, kad konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas).

Jungtinių Tautų bei Europos Sąjungos, taip pat nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą, suvaržymą ar atėmimą tam tikrai kategorijai žmonių dėl kokių nors asmens požymių. Diskriminacija suvokiama kaip asmenų lygybės principo pažeidimas, kai asmeniui ar asmenų grupei yra sukuriama mažiau palankios sąlygos, taikomi skirtumai, išimtys, apribojimai ar teikiamas pranašumas, lyginant su kitais asmenimis, esančiais toje pačioje ar tokioje pačioje situacijoje.

Remiantis Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalimi, tiesioginė diskriminacija – tai elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostatas, netiesioginė diskriminacija apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent ši veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą, siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, t. y., aptariamam atveju – dėl negalios, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas asmuo, neturintis šio požymio.

Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje įtvirtinta įrodinėjimo pareigos paskirstymo tvarka, nagrinėjant lygių galimybių principo pažeidimo atvejus, t. y., teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių komitetas, 2018 m. balandžio 26 d. Generaliniame komentare Nr. 6 (toliau – Komentaras) aiškindamas tinkamo pritaikymo (įskaitant ir tinkamą darbo vietos bei sąlygų pritaikymą) asmenims su negalia sąvoką, pažymėjo, kad tinkamo pritaikymo pareiga yra *ex nunc* pareiga, t. y., turi būti vykdoma nuo to momento, kai asmeniui su negalia atsiranda poreikis pašalinti kliūtis jam tinkamai įgyvendinti savo teises ir pareigas. Tinkamo pritaikymo pareiga yra individualizuota pareiga, pasireiškianti tuo, kad pareigos turėtojas privalo atsižvelgti į konkrečius asmens su negalia poreikius, jis privalo bendradarbiauti su asmeniu (arba jo atstovu), kuriam toks pritaikymas reikalingas. Tinkamo pritaikymo pareiga galioja ne tik tais atvejais, kai asmuo paprašo tokio pritaikymo, bet ir kai pareigą turintis asmuo žino apie tokio asmens negalią. Pareiga išlieka ir tais atvejais, kai asmuo, turintis pritaikymo pareigą, žino ar privalo žinoti, jog asmuo turi negalią, dėl kurios jam reikalingas pritaikymas, pašalinantis kliūtis asmeniui įgyvendinant savo teises (Komentaro 24 str. b punktas).

Pagal Komentaro 26 straipsnį, kriterijai, kuriais remiantis turi būti įgyvendinama tinkamo pritaikymo pareiga, yra:

- a) kliūčių, apribojančių galimybes asmenims su negalia naudotis savo teisėmis, identifikavimas bei pašalinimas, bendradarbiaujant pareigos turėtojui bei asmeniui su negalia;
- b) įvertinimas, ar tinkamas pritaikymas yra teisiškai ar praktiškai įgyvendinamas;
- c) įvertinimas, ar pritaikymas yra būtinas ir tinkamas bei efektyvus, įgyvendinant konkrečią asmens teisę;

d) įvertinimas, ar pritaikymu nėra neproporcingai apsunkinamas pareigos turėtojas; tam reikalinga nustatyti santykį tarp pritaikymui reikalingų sąnaudų bei tikslo, kuris bus įgyvendintas dėl tinkamo pritaikymo (t. y., naudojimasis konkrečia teise);

e) užtikrinimas, jog tinkamo pritaikymo pareiga bus įgyvendinama taip, kad būtų užtikrinta lygybė bei užkirstas kelias asmenų su negalia diskriminacijai. Tam būtinas atsakingų asmenų bei asmenų su negalia bendradarbiavimas. Faktoriai, į kuriuos turi būti atsižvelgta, yra piniginiai kaštai, prieinami išteklių (įskaitant valstybės subsidijas), įmonės, įstaigos ar organizacijos, turinčios pritaikymo pareigą, dydį, įtaką įmonei, įstaigai ar organizacijai, naudą, kurią gaus tretieji asmenys, neigiamą įtaką kitiems asmenims bei protingus sveikatos ir saugumo reikalavimus. Įvertinant pareigos turėtojo galimybę įgyvendinti tinkamo pritaikymo pareigą, būtina įvertinti ne tik atskiro departamento, padalinio ar kito organizacinio vieneto, bet visos įmonės, įstaigos, organizacijos išteklius;

f) užtikrinimas, kad asmeniui su negalia nebūtų perkelta pritaikymo pareiga;

g) užtikrinimas, kad pareigos turėtojui, teigiančiam, jog pritaikymas jam sukuria neproporcingą naštą, tektų įrodinėjimo pareiga.

Bet koks išimčių, įgyvendinant tinkamo pritaikymo pareigą, pateisinimas turi būti pagrįstas objektyviais kriterijais, apie tai tinkamai ir laiku informuojant asmenį, turintį negalią (Komentaro 27 str.).

Pagal Komentaro 67 straipsnį, valstybės – Konvencijos narės, įgyvendindamos Konvencijos 27 straipsnyje įtvirtintą neįgaliųjų asmenų teisę į darbą lygiai su kitais asmenimis, privalo teisės aktuose įtvirtinti, jog tinkamo pritaikymo pareigos nevykdymas yra laikomas diskriminacija (Komentaro 67 str. d punktas); valstybės narės prisiima pareigą užtikrinti neįgaliųjų asmenų darbą tinkamai pritaikytoje darbo vietoje, saugioje bei sveikoje darbo aplinkoje tiek viešame, tiek privačiame darbo sektoriuose (Komentaro 67 str. f punktas).

Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos 3 straipsnyje įtvirtinti neįgaliųjų socialinės integracijos principai, iš kurių paminėtinas lygių teisių principas – neįgalieji turi tokias pačias teises kaip ir kiti visuomenės nariai (3 str. 1 d. 1 p.); lygių galimybių principas – neįgaliesiems, kaip ir kitiems visuomenės nariams, sudaromos tokios pat ugdomosi, darbo, laisvalaikio leidimo, dalyvavimo visuomenės, politiniame ir bendruomenės gyvenime galimybės. Tik tais atvejais, kai tokios pat sąlygos ir priemonės yra neveiksmingos, numatomos specialiosios priemonės, gerinančios neįgaliųjų padėtį (3 str. 1 d. 2 p.); diskriminavimo prevencijos principas – neįgalieji apsaugomi nuo bet kokios diskriminacijos ar išnaudojimo (3 str. 1 d. 3 p.).

Tyrimo metu nustatyta, kad 2019 m. birželio 7 d. Valstybės tarnybos portale buvo paskelbta informacija apie Vaiko teisių tarnybos vykdomus konkursus į Vaiko teisių tarnybos teritorinių padalinių vyriausiųjų specialistų pareigas. Pagal vykdomų konkursų sąlygas, kandidatai į vyriausiojo specialisto pareigas turi atitikti vyriausiojo specialisto pareigybės aprašyme numatytus specialiuosius reikalavimus, tarp kurių yra ir reikalavimas „turėti vairuotojo pažymėjimą, suteikiantį teisę vairuoti B kategorijos transporto priemones“ (Vaiko teisių tarnybos vyriausiojo specialisto pareigybės aprašymo 4.7 p.).

Pareiškėjas dėl negalios negali įgyti vairuotojo pažymėjimo, suteikiančio teisę vairuoti B kategorijos transporto priemones, todėl negali atitikti Vaiko teisių tarnybos vyriausiojo specialisto pareigybės aprašymo 4.7 punkte numatyto specialiojo reikalavimo. Konkursų sąlygose nebuvo numatytos išlygos asmenims, kurie dėl negalios arba kitų objektyvių priežasčių negali įgyti vairuotojo pažymėjimo, todėl dalyvauti konkurse ir užimti Vaiko teisių tarnybos vyriausiojo specialisto pareigas Pareiškėjas negalėjo.

Pagal Vaiko teisių tarnybos vyriausiųjų specialistų veiklą reglamentuojančio Įstatymo 36 str. 1 dalį, Vaiko teisių tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, reaguodamas į pranešimą apie galimą smurto prieš vaiką naudojimą, galimai kilusį pavojų vaiko fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei ar vaiko buvimą jam nesaugioje aplinkoje, šio straipsnio 1 dalyje nurodytus veiksmus pradeda atlikti pranešimo davimo dieną, tačiau ne vėliau kaip per 6 valandas nuo pranešimo gavimo momento. Šio straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad Vaiko teisių tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, gavę pranešimą iš policijos pareigūnų apie vaiko buvimą jam nesaugioje aplinkoje, atvyksta į įvykio vietą ne vėliau kaip per vieną valandą nuo pranešimo gavimo. Nuvykę į įvykio vietą, įvertinę vaiko situaciją, socialinės aplinkos rizikos veiksnius bei veiksnius, susijusius su vaiko tėvais ar kitais vaiko atstovais pagal įstatymą, jeigu jie kelia realų pavojų vaiko saugumui, sveikatai ir gyvybei, arba nustatę, kad vaiko tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą nesiima reikiamų veiksmų vaiko saugumui užtikrinti ir taip sudaro galimybę atsirasti grėsmei vaiko sveikatai ar gyvybei, ir nustatę antrąją grėsmės vaikui lygį, Vaiko teisių tarnybos vyriausieji specialistai nedelsdami paima vaiką iš jam nesaugios aplinkos (Įstatymo 40 str. 1 dalis) ir nuveža į saugią aplinką (pas artimais ryšiais su vaiku susijusius asmenis ar budinčius globėjus, ar į globos instituciją).

Pagal Vaiko teisių tarnybos vyriausiojo specialisto pareigybės aprašymo 5.3 punktą, šią pareigybę užimančiam specialistui, gavus pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą, pavesta teisės aktų nustatyta tvarka imtis būtinų reagavimo veiksmų dėl *inetr alia* vaiko saugumo užtikrinimo.

Atkreiptinas dėmesys, kad Vaiko teisių tarnybos pareigybių sąrašė nėra patvirtintų vairuotojų dirbti Vaiko teisių tarnybos teritoriniuose skyriuose pareigybių. Vaiko teisių tarnyba Įstatymu pavestoms funkcijoms atlikti Vaiko teisių tarnybos vyriausiems specialistams skiria tarnybinius lengvuosius automobilius. Papildomų vairuotojų etatų steigimas kiekviename Vaiko teisių tarnybos teritoriniame padalinyje Vaiko teisių tarnybai būtų neproporcingai didelė finansinė našta.

Konstatuotina, kad dėl Įstatymu bei Vaiko teisių tarnybos vyriausiojo specialisto pareigybės aprašymu Vaiko teisių tarnybos vyriausiajam specialistui pavestų pareigų vykdymo specifikos ir ginamo intereso (vaiko saugumo užtikrinimo) svarbos Vaiko teisių tarnybos vyriausiojo specialisto pareigybės aprašymo 4.7 punkte numatytas specialusis reikalavimas „turėti vairuotojo pažymėjimą, suteikiantį teisę vairuoti B kategorijos transporto priemones“, laikytinas teisėtu ir proporcingu, t. y. nelaikytinas savaiame diskriminuojančiu asmenis dėl negalios, todėl nėra teisinio pagrindo konstatuoti Lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 punkto pažeidimą.

Lygių galimybių įstatymo 7 str. 9 punkte įtvirtinta darbdavio pareiga imtis tinkamų priemonių, kad neįgaliesiems būtų sudarytos sąlygos gauti darbą, dirbti, siekti karjeros arba mokytis, nagrinėjamu atveju Vaiko teisių tarnybai negalėtų būti taikytina, kadangi dėl tokių priemonių būtų neproporcingai apsunkinamos darbdavio pareigos.

Atkreiptinas dėmesys, kad, pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. spalio 20 d. nutarimu Nr. 1114 (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. kovo 28 d. nutarimo Nr. 293 redakcija) patvirtintų Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų (toliau ir – Nuostatai) IV skyriaus nuostatas, už Vaiko teisių tarnybos veiklos organizavimą tvirtinant jos metinį veiklos planą, tvirtinant Vaiko teisių tarnybos administracijos struktūrą bei atliekant kitas pavestas funkcijas atsakingas socialinės apsaugos ir darbo ministras. Pagal Vaiko teisių tarnybos nuostatų 6 punktą, Vaiko teisių tarnybos savininko teises ir pareigas įgyvendina (išskyrus sprendimų dėl Vaiko teisių tarnybos reorganizavimo, likvidavimo, Nuostatų keitimo priėmimą) Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Ji kontroliuoja Vaiko teisių tarnybos veiklą, sprendžia savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos kompetencijai priskirtus klausimus. Dėl minėtų priežasčių su atliktu tyrimu tikslinga supažindinti ir Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasis Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 5 punktu,

Lygių galimybių kontrolierius

n u s p r e n d ž i a:

1. Pripažinti skundą nepagrįstu, nepasitvirtinus jame nurodytam pažeidimui.
2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bei Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministeriją.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Seimo kontrolierė,
pavadojanti lygių galimybių kontrolierių

Milda Vainiutė